

чого педагог змушений шукати додаток своїх знань в нових для нього сферах (наприклад, в сфері додаткової освіти, що є сьогодні одним із пріоритетних у розвитку освітньої установи). Відповідно, це вимагає від нього активного застосування навичок комунікації.

Третьою групою факторів є характеристики суб'єктності людини, обумовлені внутрішніми умовами розвитку особистості і активністю, необхідної для саморозвитку. В якості таких характеристик нами виділені: підвищення соціально-професійної активності, незадоволеність потреб особистості, готовність до професійного самовизначення, прагнення до саморозвитку та самореалізації, суб'єктивне відчуття зупинки в розвитку.

На підставі теоретичного аналізу та відповідно до виділених структурними компонентами, визначено зміст трьох груп чинників, що детермінують розвиток професійної компетентності педагога, що роблять різний вплив на її компоненти. Таким чином, на розвиток діяльнісного компонента професійної компетентності педагога має найбільший вплив перша група чинників - зміна провідної діяльності (зміна провідної діяльності, зміна способу виконання діяльності, вдосконалення способу виконання діяльності). На розвиток соціально-комунікативного компонента впливає друга група чинників - зміна соціальної ситуації розвитку (зміна соціально-економічної ситуації, зміни в реалізації професійних планів, інноваційна освітнє середовище, випадкові події і т.д.). Розвиток особистісного компонента обумовлено третьою групою факторів - суб'єктність людини (підвищення соціально-професійної активності, готовність до професійного самовизначення, прагнення до саморозвитку та самореалізації, суб'єктивне відчуття зупинки в розвитку).

Серед виділених факторів найбільше значення мають, перш за все, умови освітнього середовища, а саме її інноваційний характер. Адже саме інноваційне освітнє середовище передбачає включення вчителя в активне виконання професійної діяльності, що, в свою чергу, передбачає розвиток професійної компетентності.

Акініна Т.А., Сапна А.М., Спінова А.О.

Харківський національний університет внутрішніх справ

Науковий керівник – док. пед. наук., проф. Тюріна В.О.

СТРУКТУРА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Розвиток і функціонування комунікативної сфери людини безпосередньо пов'язані з проблемами спілкування, міжособистісної взаємодії і професійних відносин. Недостатній рівень розвитку комунікативних компетенцій веде до багатьох серйозних проблем у практичній діяльності психолога. У зв'язку з цим дослідження комунікативної сфери особистості психолога стають предметом пильної уваги в психологічній науці.

Терміни «комунікативний» і «компетентність» в поєднанні «комунікативна компетентність» одним з перших були вжиті американським лінгвістом Делом

Хаймсом. Д. Хаймс вводить поняття «комунікативна компетентність», яке відносить до здатності людини гнучко, точно і швидко використовувати мову в мінливих соціальних ситуаціях. У психології під комунікативною компетентністю розуміють складну особистісну характеристику, що включає комунікативні здатності й уміння, психологічні знання у сфері спілкування, властивості особистості, психологічні стани, що супроводжують процес спілкування. Компетентність визначає якість і рівень професійної готовності до діяльності, що виражається в характері праці, здатності в умовах різних труднощів знаходити раціональне рішення виниклої проблеми [1].

Для характеристики комунікативної компетентності використовують поняття «діяльнісне середовище», вважаючи, що комунікативна компетентність людини проявляється також у тому, наскільки вмilo вона впливає на це середовище для досягнення своїх цілей, в якій мірі вона робить власні комунікативні дії зрозумілими для оточення людей. До змісту комунікативної компетентності також включають усвідомлення людиною своїх потреб, ціннісних орієнтацій, «техніки особистої роботи», перцептивних умінь, можливостей у освоєнні норм і цінностей інших соціальних груп і людей, своїх почуттів, психологічних станів і багато іншого. Комунікативна компетентність має розглядатися як категорія, яка регулює всю систему ставлення людини до природного і соціального світу, а також до самої себе [2].

Комунікативна компетентність передбачає не тільки уважне ставлення до клієнта, високорозвинену здатність розуміти і приймати його позицію, а й збереження власного «Я». У найзагальнішому вигляді комунікативна компетентність – це певний рівень сформованості особистісної й професійної взаємодії з оточенням, який потрібен індивіду, щоб у рамках своїх здібностей і соціального статусу успішно функціонувати у професійному середовищі і суспільстві.

У структурі комунікативної компетентності доцільно виділяти такі компоненти:

- гностичний компонент (система знань про сутність, структуру, функції та особливості спілкування взагалі та професійного зокрема; знання про стилі спілкування, зокрема, про особливості власного комунікативного стилю; фонове знання, тобто загальнокультурна компетентність, яка, не маючи безпосереднього відношення до професійного спілкування, дозволяє вловити, зрозуміти приховані натяки, асоціації тощо, тобто зробити розуміння більш глибоким, більш емоційним, особистісним; творче мислення, внаслідок якого спілкування виступає як різновид соціальної творчості);

- конативний компонент (загальні та специфічні комунікативні вміння, які дозволяють успішно встановлювати контакт із іншою людиною, адекватно пізнавати її внутрішні стани, керувати ситуацією взаємодії з нею, застосовувати конструктивні стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях; культура мовлення; експресивні уміння, які забезпечують адекватний висловлюванням міміко-пантомімічний супровід; перцептивно-рефлексивні уміння, які забезпечують можливість пізнання внутрішнього світу партнера спілкування та розуміння

самого себе; домінуюче застосування організуючих впливів у взаємодії з людьми (порівняно з оцінювальними і, особливо, дисциплінуючими);

- емоційний компонент (гуманістична установка на спілкування, інтерес до іншої людини, готовність вступати з нею в особистісні, діалогічні взаємини, інтерес до власного внутрішнього світу; розвинуті емпатія та рефлексія; високий рівень ідентифікації з виконуваними професійними та соціальними ролями; позитивна Я-концепція; адекватні вимогам професійної діяльності психоемоційні стани). Умовою успішності комунікативної діяльності є певний внутрішній ресурс, особистісні, когнітивні, інтелектуальні (мнемічні) здібності й здатності психолога, його стратегічна й тактична вправність, вироблені під час набуття професійного досвіду прийоми успішної взаємодії з партнером комунікації [2].

Отже, професійна комунікативна компетентність майбутнього психолога – це інтегративна характеристика особистості, що визначає здатність фахівця вирішувати професійні проблеми й типові професійні завдання, які виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності.

Комунікативна компетентність – один з базових показників професійної компетентності і професійної підготовленості представника професій типу “людина-людина”, яким є практичний психолог.

Список використаної літератури:

1. Бутенко Н. Ю., Приходько В. М., Федоренко Н. І. Комунікативні процеси у навчанні: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / за заг. ред. Н. Ю. Бутенко. Київ : КНЕУ, 2004. 334 с.
2. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ : Головна редакція української радянської енциклопедії, 1977. 776 с.

Афоніна І.

*Українська інженерно-педагогічна академія
Науковий керівник – канд. ек. наук, доцент*

Черненко Ю.Ю.

ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Проблема психологічного здоров'я соціальних працівників набуває надзвичайної актуальності в умовах сьогодення. Економічна, моральна, духовна кризи, нові протистояння (соціальні, політичні, ідеологічні, екологічні, фінансові тощо), зменшення або конфронтація між різними системами цінностей та багато інших причин і наслідків становлять для суспільства нелегке завдання.

Соціальна робота як фахова діяльність призначена і спрямована на посилення можливостей населення щодо задоволення нагальних потреб в повній мірі і кожної людини зокрема, надання соціальних послуг, створення слушних передумов для життєвого самовизначення та самореалізації, вирішення поточних проблем, реалізації творчого потенціалу, підтримки інноваційної